

Мина Мазайло (стислий переказ)

Микола Куліш

Микола Куліш

Мина Мазайло

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Події комедії відбуваються в родині Мيني Мазайла – харківського службовця, який хоче змінити своє українське прізвище.

ПЕРША ДІЯ

До Рини (вона ж Мокрина, дочка Мيني Мазайла) приходять у гості подруга Уля Розсохіна. Рина розповідає Улі останні новини: її брат Мокій "збожеволів од своєї укрмови" і навіть почав писати вірші, хоч батько навіть чути про українську мову не хоче, а українське прізвище Мазайло хоче змінити на якесь російське. Також батько шукає вчительку, яка могла б навчити його правильно говорити по-російськи. Мокій не тільки не знає про зміну прізвища, а навпаки – мріє до прізвища Мазайло додати ще Квач. І Рина, і її мама Лина (Кирина Мазайло) підтримували батька. Мама написала лист до своєї сестри Мотрони Розторгуєвої (тьоті Моті), яка живе в Курську, щоб негайно приїхала і допомогла вмовити Мокія змінити прізвище. Хоч лист уже було відправлено, Рина порадила мамі надіслати ще й телеграму: так тітка приїде швидше. Щодо змісту телеграми дочка і мама сперечалися і кілька раз виправляли написане.

Рина попросила Улю закохати в себе Мокія, бо, можливо, під впливом почуттів він кине свої українські фантазії. Уля вагалася, чи потрібно це робити, але Рина покликала брата і почала знайомити його з подругою. Сестра говорила йому, що Уля дуже цікавиться українською мовою, хоче дізнатися значення деяких слів, а найбільше любить українські фільми, тож Мокій може піти з нею в кіно. Хлопець сказав, що сьогодні не може піти в кіно, бо має йти на збори комсомолу. Та він захоплено почав розповідати Улі про помилки в афішах, а дівчина пішла в його кімнату, щоб поглянути на його українські книжки. Перед цим Рина встигла попередити Улю, що брат не всяке українське любить. Наприклад, раз на іменини Рина купила йому вишиту сорочку й шаровари, а він це все сокирою порубав.

Поки Уля і Мокій були у кімнаті хлопця, додому прийшов Мина Мазайло і повідомив дочці і жінці, що у загсі йому дозволили змінити прізвище. Мина вважав, що всі невдачі у житті були пов'язані з цим прізвищем: "Ще малим, як оддав батько в город до школи, першого ж дня на регіт взяли: Мазайло! Жодна гімназистка не хотіла гуляти – Мазайло! За репетитора не брали – Мазайло! На службу не приймали – Мазайло! Од кохання відмовлялися – Мазайло!" Жінка і дочка дуже зраділи і вже

почали думати, яке ж прізвище обрати: Алмазов, Сіренєв, Сіренський, Розов, Тюльпанов, Фон Лілієн. Мина сказав, що треба подати заяву і почекати тиждень чи два на публікацію в газеті. Тут вони згадали про Мокія, який ще нічого не знав. Рина радила нічого йому ще не казати, а тим часом зібрати сімейну нараду, на яку приїде тьотя Мотя. Мазайло з радісним гнівом говорив про сина: "Заставлю! Виб'ю з голови дур український! А як ні – то через труп переступлю. Через труп!". Він сказав дочці і жінці, що вже і вчительку "правильних проізношень" знайшов. Вона в понеділок прийде на лекцію, а прізвище її – Баронова-Козино. На сімейну нараду вирішили не кликати Мينيного дядька Тараса з Києва, бо "в того і кури по-українськи говорять". Також Мазайли вважали, що це дядько міг вплинути на Мокія і прищепити йому любов до української мови. На вмовляння дочки Мина погодився ще тиждень нічого не казати Мокієві.

Тут у кімнату увійшов Мокій з Улею. Не помітивши навіть батька, хлопець говорив, що Мазайло-Квач – оригінальне, демократичне, живе прізвище. Це ж зовсім не те, як якесь заяложене, солодко-міщанське: Аренський, Ленський, Юрій Милославський. Мокій говорив і говорив, а Уля кинула подрузі, що вони йдуть в кіно.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ДРУГА ДІЯ

Через два дні Рина випитувала Улю про Мокія. Подруга розповідала, що хлопець багато говорив їй про українські слова, пояснив, що означає її прізвище Розсоха, але вона не розуміє, чи закохався він, чи ні. Рина вважала, що брат закохується, але треба поспішити, прискорити цей процес. Треба, щоб він взагалі не вкраїнською мовою мріяв, а Улею, її очима, губами, бюстом тощо... Сестра покликала брата, а сама зникла. Уля сказала хлопцеві, що прийшла взяти у нього якусь українську книжку. Коли хлопець почав розповідати про поетичність і милозвучність української мови, у сінях подзвонив дзвоник. Уля відчинила, і в квартиру зайшла Баронова-Козино. Дама гадала, що Уля – це Рина, тому сказала, що батько дівчини вчора найняв її. Уля сказала, що її батько помер ще три роки тому. Дама здивувалася, а тоді повторила адресу і прізвище, яке не могла вимовити, а Мокій підказав: Мазайло. Баронова-Козино додала: "Так! Мазайла! Він ще казав, що не треба запам'ятовувати прізвища, бо не сьогодні-завтра має змінити його у загсі на інше". Мокій аж потемнів, а потім сказав, що віднині у нього немає батька.

Та тут увійшов Мазайло і кинувся до Козино. Вони пішли в кімнату, а Мокій сказав Улі, що тепер ще більше любить українську мову і буде на зло, на досаду декламувати українське слово. Потім хлопець запропонував Улі: "Давайте я вас українізую!", хоч дівчина сподівалася зовсім інших слів. Уля сказала, що вона не українка, а Мокій почав доводити протилежне, читаючи дані з антропологічної книжки. "Прізвище українське, індекси українські, очі, рот, стан, все чисто українське. Тепер ви вірите, Улю?" – питав хлопець. Уля погодилися, щоб Мокій українізував її.

Тим часом Мина Мазайло і Баронова-Козино почали заняття. Дама вже 10 років нікого не вчила, бо була старою гімназіальною вчителькою, тому не знала, як почати. Нарешті вони вирішили почати старою гімназіальною молитвою, як це було багато років тому. Мазайло, зрадівши, що згадалось, підхопив на весь голос слова молитви. Він голосно співав разом з дамою. Потім, розгорнувши стару читанку, Мазайло почав голосно читати вірш "Сенокос". Мокій не стерпів і, прочинивши двері, наказав Улі голосно читати народну пісню. Почалося голосне читання, під час якого дама виправляла Мину, а Мокій – Улю.

Завершивши заняття, батько з сином почали сварку за прізвище. Коли залунав дзвінок, мати і Рина кинулися до дверей і дуже зраділи, бо приїхала тьотя Мотя. Рина швидко поінформувала тьотю про все, що сталося. Тепер зібралися усі: Мина, його жінка, Рина, Мокій, Уля, Баронова-Козино і тьотя Мотя. Тітка почала з того, що при в'їзді в місто написано не "Харьков", а "Харків", а це її дуже обурює. Мокій почав розповідати, що в діда їхнього було прізвище Мазайло-Квач, а побачивши, що не може всі переконати, побіг у свою кімнату. Тоді всі, крім Улі, кинулись до тьоті: що тепер з ним робити? А тьотя Мотя ходила Наполеоном і думала. Мати заплакала, а в дверях з'явився дядько Тарас з Києва.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ТРЕТЯ ДІЯ

Третього дня Рина зустріла Улю на порозі квартири і повідомила, що зараз буде дискусія – чи міняти прізвище, чи ні. Тьотя Мотя викликала Моку на дискусію, а він напросив ще комсомольців. У цій ситуації Рину тішило те, що брат від самого ранку свариться з дядьком Тарасом. Зі слів Улі Рина зрозуміла, що подруга закохалася в Мокія. Рина стала благати подругу затуманити братові голову, може, хоч це його врятує.

Тим часом дядько Тарас сперечався з Мокієм. Хлопець називав його шовіністом, а старий кричав, що "самі ви ще не шеретовані, і мова ваша радянська нешеретована".

У кімнаті зібралися тьотя Мотя, Мазайлиха, Рина, Уля, дядько Тарас, Мазайло і Баронова-Козино. Знову почалися суперечки, під час яких прийшли і комсомольці. Один був з текою, другий, чубатий і міцний, з футбольним м'ячем і третій – маленький, куценський, з газетою. Звали їх Аренський, Микита Губа і Іван Тертика. Цей третій зацікавив дядька Тараса, який сказав, що в хлопця могло бути козацьке коріння.

Тьотя Мотя почала говорити, що треба всім гуртом помирити рідного сина з рідним батьком. Усі почали вибирати голову зборів. Нею стала тьотя Мотя, вона надала слово Мокієві. Мокій сказав, що він українець. Тьотя стала допитуватися, хто такі українці, якої нації. Мазайло сказав, що "частина – наші малороси, себто руські, а частина – галичани, себто австріяки". Дядько Тарас почав заперечувати і доводити, що вже триста тридцять два роки, як написано першого слов'яно-руського словника Лаврентія Зизанія-Тустановського. Мокій пояснив, що Галичина – це теж Україна. Тьотя надала

слово Міні. Той сказав, що нічого з їхньої українізації не вийде, бо так каже його серце. "Українізація – це спосіб робити з мене провінціала, другосортного службовця і не давати мені ходу на вищі посади", – говорив Мина. Дядько Тарас вважав інакше: "Їхня українізація – це спосіб виявити всіх нас, українців, а тоді знищити разом, щоб і духу не було...". Мокій спитав, хто ж стане нищити двадцять мільйонів самих лише селян-українців. Та тут тьотя Мотя заявила, що селяни не українці, а мужики! Дядько Тарас аж підскочив. Тьотя Мотя взяла слово і почала розказувати, як дивилася в себе вдома, в Курську, виставу "Дні Турбіних", а там українці осоружні, огидливі, грубі, дикі мужлани. Далі почалася суперечка за слова, які один народ вкрав у іншого. Дядько Тарас доводив, що половина російських слів – вкрадена в інших народів, а українці мають такі слова, яких не має жодний народ.

Тьотя Мотя висунула пропозицію змінити прізвище "Мазайло" на інше, більш людське, а яке – то придумати його тут же на зборах негайно, і за конкурсом. Умови конкурсу: хто придумає найкраще прізвище, тому премія – три поцілунки. Жінку цілує уподобаний їй мужчина, мужчину цілує, яка йому вподобається жінчина. Рина, Мазайлиха. Баронова-Козино, за ними Уля покрили цю пропозицію оплесками. Мокій запропонував не міняти прізвище, а додати до нього десь загублену другу половину – Квач... Баронова-Козино здригнулась. Дядько Тарас просив слова.

Губа сказав, що скоро кожний член великої всесвітньої трудової комуни замість прізвища матиме свого нумера, і все. Наприклад: товариш номер 35–51. Але, вважаючи на далеку майбутність цієї системи, вони вважають, що не треба міняти прізвища "Мазайло", тим паче що воно просте, демократично-плебейське і не суперечить принципам ленінської національної політики. Навпаки, прізвище Мазайло-Квач, по складах видно, трудового походження. Мокієві предки або мазали колеса в колективних походах, або принаймні робили мазниці й квачі, себто ті речі, що й тепер у народному господарстві корисніші, ніж, скажімо, губна помада.

Тьотя Мотя оголосила голосування за зміну прізвища. Уля не підняла руки, тьотя і Рина засичали на неї. Дівчина сказала, що не може, і вибігла. Тьотя Мотя побачила, що лихо, – вийде чотири на п'ять, тому дала слово дядьку Тарасу. Той зрештою дав свій голос на користь зміни прізвища, але просив Мину лишити у прізвищі хоч корінь "маз". Тьотя Мотя була рада: на цей корінь вони придумують "безподобне" прізвище. Вони почали придумувати нове прізвище і зійшлися на думці, що Мазенін – найкращий варіант.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ЧЕТВЕРТА ДІЯ

Четвертого дня прибігла Уля і сказала Рині, що прикохала Мокія. А вдалося їй це зробити так: вона знайшла у бібліотеці вірш Чубинського, який Мокій довго не міг знайти. Коли Уля прочитала Мокієві цей вірш, він запропонував їй жити разом. Почувши такі новини, Рини відразу придумала новий план: Уля має збрехати, що їде

жити до тітки в Одесу, і тільки тоді, коли Мокій погодиться змінити своє прізвище на Мазенін, вона не поїде. Рина пояснила, що скоро у газеті буде опубліковано їхнє нове прізвище, але Мокій подав заяву, щоб йому залишили старе... Уля сказала, що не може збрехати, бо вона й сама вже українка. У Рини трохи не вискочили очі. Тут вскочили у кімнату тьотя Мотя й Мазайлиха. Вони з Риною почали переконувати Улю, що Мокій божевільний. Тьотя говорила, що він покохав не Улю, а просто шукає в дівчині щось українське. Мазайлиха переконувала Улю, що Мокій просто хоче українізувати її. "По-моему, прілічнее бить ізнасілованной, нежели українізірованной", – додала тьотя Мотя.

Коли Уля залишилася з Мокієм наодинці (тьотя, Рина і Мазайлиха підслухували за дверима), дівчина сказала, що їде жити до тітки в Одесу. Новина дуже засмутила хлопця, а Уля запитала, чи міг би він зробити щось, щоб вона зосталася. Та Уля не наважилася просити про зміну прізвища. Дівчина попрощалася. Тоді Мокій спитав, чи можна її хоч поцілувати. Хлопець незграбно, але палко й міцно поцілував Улю. Тоді зворушено спитав, що ж йому зробити, щоб вона залишилася. Та Уля нічого не сказала і пішла. Мокій, щоб не заплакати, побіг до себе в кімнату.

Тьотя, Рина і Мазайлиха втратили надію. Та тут прибіг Мина з газетою в руках. Він говорив, що є публікація. Тьотя взяла у Мазайла газету і почала читати: "Харківський окрзагс на підставі арт. 142–144 Кодексу законів про родинну опіку та шлюб оголошує громадянин Мина Мазайло міняє своє прізвище Мазайло на Мазенін". Тьотя запропонувала газету завести у рямці під скло. Мина наказав подати йому дореволюційний парадний сюртук. Дядько Тарас, довідавшись про прізвище Мазенін, почав жаліти, що дав згоду.

Вдягнувши сюртук, Мина перед дзеркалом почав вдавати, як знайомиться з кимось і каже, що він Мазенін Мина Маркевич. Убігла Мазайлиха і теж почала грати в цю гру. Тим часом тьотя Мотя уже завела газету під скло. Згодом Рина, Мина і Лина заплакали від щастя, а тьотя Мотя приєдналася до них. Дядько Тарас од образи не знав, що робити. Постукав до Мокія, та хлопець сказав, що дядько теж йому не потрібний.

Задзвонив у сінях дзвоник, і дядько пішов відчиняти. У квартиру увійшла Баронова-Козино з букетом квіток. Широко, навстіж розчинилися двері – од старих Мазайлів і од Мокія. Разом увійшли: Мазайло в чорному сюртуці, Тьотя Мотя з газетним аркушем, заведеним у рямці під скло, Мазайлиха, Рина з букетом з одного, самотній Мокій – з другого боку. Баронова-Козино поздоровила Мазайла, тьотю Мотю, Рину, Мазайлиху. Тоді спитала Мину, чи не забув він вірша "Сенокос". Щасливі Мина, Лина і Рина почали читати:

"Пахнєт сеном над лугами...

Пєснѡй душу веселя...

Баби с к-рап-лямі рядами

Ходят, сено шевеля".

Дядько Тарас демонстративно почав і собі:

"Вийшли в поле косарі,

Косить ранком на зорі,

Гей нуте, косарі,
Бо не рано почали".
Мокій самітно і собі почав:
"Під горою над криницею
Горювали брат з сестрицею..."
Тьотя Мотя та інші продовжвали:
"Только Жучка удалая
В рихлом сенє, как в волнах,
То взлетая, то нирия,
Скачет, лая, впопихах,
(У Мазайла: упопихах)".

Раптом увійшли Тертика і Губа, а потім і Уля. Тертика спитав, що сталося. Йому вручили газету і наказали читати. Хлопець прочитав: "За постановою комісії в справах українізації, що перевірила апарат Донвугілля, звільнено з посади за систематичний і зловмисний опір українізації службовця М. М. Мазайла-Мазеніна..." Усі були вражені і не могли повірити, що Мину звільнено. Уля сказала Мокієві, що вже нікуди не їде.

*Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу*